

**DE BIJSTANDSGERECHTIGDE
AAN HET WOORD**

SP

HET KAN ZOVEEL BETER

DE BIJSTANDSGERECHTIGDE AAN HET WOORD

Sadet Karabulut, SP-Tweede Kamerlid
Tjitske Siderius, Fractiemedewerker Sociale Zaken
dr. Ineke Palm, Wetenschappelijk Bureau SP

juli 2013

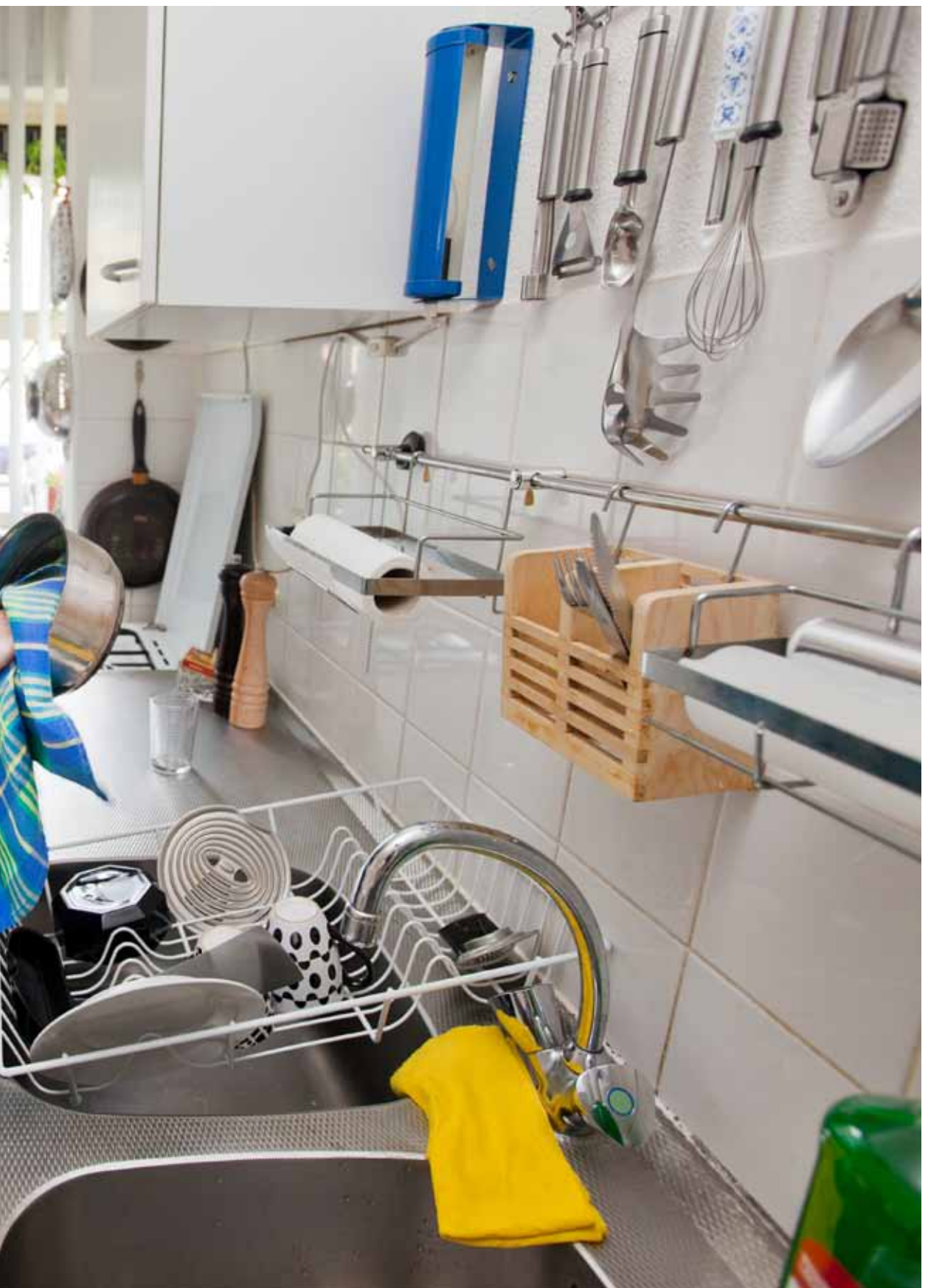
Publicatie onder verantwoordelijkheid
van SP Tweede Kamerfractie in samenwerking
met het Wetenschappelijk Bureau SP

Fotografie: Rob Voss

INHOUD

WOORD VOORAF	9
SAMENVATTING	11
OPZET VAN HET ONDERZOEK	13
1. DE BEELDVORMING	19
2. HET INKOMEN	21
3. DE ZOEKTOCHT NAAR WERK	25
4. DE EISEN AAN HET WERK	33
5. DE TEGENPRESTATIE	35
6. WERKEN MET BEHOUD VAN UITKERING	37
7. ANDERE UITKOMSTEN VAN HET ONDERZOEK	43
CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	45
BIJLAGE: DE VRAGENLIJST EN DE ONDERZOEKSRESULTATEN IN TABELLEN	53

VOORWOORD

De werkloosheid in Nederland is historisch hoog. Steeds meer mensen zijn aangewezen op het tijdelijke vangnet van de bijstand. Een ander deel van de bijstandsgerechtigden is langdurig aangewezen op de bijstand. Maar dit vangnet gaat steeds weer op de schop. Het kabinet-Rutte-Asscher presenteerde eind 2012 het regeerakkoord met daarin meerdere maatregelen die bijstandsgerechtigden raken. Er wordt een zogenaamde ‘huishouduitkeringstoets’ ingevoerd. Wie bij iemand anders woont krijgt geen bijstand meer als de anderen in een gezin al een uitkering hebben. Ook zijn er plannen om de arbeidsplicht en de plicht tot re-integratie aan te scherpen. En de ‘tegenprestatie naar vermogen’ gaat voortaan voor iedereen gelden. Dit alles gaat gepaard met een bezuiniging van 525 miljoen euro. Bovenop de onder Rutte I ingezette bezuiniging van een miljard euro op de uitkeringen zelf. Veel gemeenten zetten bijstandsgerechtigden aan het werk zonder eerlijk loon of fatsoenlijk contract.

Wie zijn de bijstandsgerechtigden? Wat vinden zij van de voorgenomen bezuinigingen? Krijgen zij voldoende hulp en begeleiding bij de zoektocht naar een baan? Hoe ervaren zij de sollicitatieplicht en het werken met behoud van uitkering? Wat gaat goed, wat gaat niet goed en moet beter of anders? Dit zijn belangrijke vragen, die niemand beter kan beantwoorden dan bijstandsgerechtigden zelf. Die laten wij in dit onderzoek aan het woord.

Het is niet voor het eerst dat de SP bijstandsgerechtigden aan het woord laat. Ook in het verleden hebben wij onderzoek gedaan naar de dienstverlening van gemeenten bij de zoektocht naar een baan.

Ik wil alle bijstandsgerechtigden en anderen die dit onderzoek mede mogelijk hebben gemaakt hartelijk danken voor hun inzet en medewerking. Met dit onderzoek hoop ik bij te kunnen dragen aan verbetering van de positie van bijstandsgerechtigden.

Uitgangspunt hierbij is niet het slopen van de bijstand, maar investeren in mensen, hen daadwerkelijke hulp bieden bij de zoektocht naar werk, zelfstandigheid en respect.

Sadet Karabulut
SP-Tweede Kamerlid

SAMENVATTING

Ruim 1700 uitkeringsgerechtigden hebben deelgenomen aan dit onderzoek van de SP, uitgevoerd van 5 april tot 5 juli 2013.

Het beeld dat de samenleving heeft van uitkeringsgerechtigden is vrij negatief. De respondenten uit dit onderzoek ontvangen vooral negatieve of neutrale reacties (respectievelijk 42 en 41 procent). Volgens veel van hen (63 procent) wordt er in zijn algemeenheid gedacht dat uitkeringsgerechtigden niet willen werken en dat zij profiteren van de samenleving.

Uit dit onderzoek blijkt echter dat 95 procent niet kan rondkomen van de uitkering. Deze is onvoldoende om de vaste lasten te betalen zegt 62 procent, of om onverwachte uitgaven te kunnen opvangen, zegt nog eens 33 procent van de respondenten. Veel gemeenten bezuinigen bovendien op het gemeentelijk armoedebeleid, zoals aanvullende uitkeringen, en schuldenbeleid.

Uit dit onderzoek blijkt ook dat het merendeel van de respondenten (85 procent) graag wil werken. De meesten (76 procent) zouden dat ook kunnen: 30 procent zonder meer, 46 procent ervaart wel belemmeringen. De belangrijkste belemmeringen zijn een lichamelijke beperking, leeftijd en een verouderde opleiding. Helaas wordt er te weinig rekening gehouden met deze belemmeringen en beperkingen, zegt 47 procent. De belangrijkste eisen die worden gesteld aan werk zijn een fatsoenlijke beloning, werk waar men zich in kan vinden en uitzicht op een vaste baan.

Bijna drie kwart van de respondenten is van mening dat hen te weinig hulp wordt geboden vanuit de gemeente bij het vinden van werk. Zo is er nauwelijks opleiding en scholing, 71 procent krijgt geen opleiding of scholing aangeboden.

Wel ervaren respondenten veel druk als het gaat om solliciteren en wordt er al snel bedreigd met kortingen op de uitkering. Zij voelen zich vaak respectloos behandeld.

Veel respondenten (43 procent) verrichten een tegenprestatie en doen dat ook graag, zolang ze niet worden overvraagd en het geen regulier werk betreft.

Van de respondenten werkt 21 procent met behoud van uitkering, waarvan een derde al langer dan twee jaar. Meer dan de helft van deze respondenten verricht werk dat normaal gesproken door vakkrachten in loondienst wordt verricht. Veel mensen werken onder het minimumloon en hebben geen zicht op een vaste baan.

Met chronisch zieken en gehandicapten wordt te weinig rekening gehouden. Zij hebben hoge zorgkosten, steeds minder inkomsten of aanvullende inkomensondersteuning en kunnen onmogelijk voldoen aan de strenge eisen die aan hen worden gesteld door gemeenten.

Aanbevolen wordt de uitkeringsgerechtigden serieus te nemen en te respecteren. Te stoppen met de jaarlijkse korting, inkomensondersteunende maatregelen te vereenvoudigen, regelingen voor chronisch zieken en gehandicapten te handhaven of in ere te herstellen en werk te maken van een serieuze anti-armoedepolitiek. Deskundige begeleiding op maat te geven en prikkels voor te stellen naar duurzame uitstroom naar werk. Meer aandacht te geven aan het oplossen van sociale problemen. Vrijwilligerswerk in ere te herstellen en te stoppen met het instrument van 'tegenprestatie', teneinde verdringing te voorkomen. Wanneer sprake is van training of opleiding voor de job, zou dit voor maximaal drie maanden met behoud van uitkering moeten worden toegestaan mits er uitzicht bestaat op uitstroom naar regulier werk met een arbeidscontract. Beloning van werken naar vermogen met minimumloon en cao-functielonen. Stoppen met het beleid van repressie en bezuinigingen.

OPZET VAN HET ONDERZOEK

Het doel van het onderzoek is om bijstandsgerechtigden zelf aan het woord te laten over hun situatie. De vragenlijst is ontwikkeld op initiatief van de Tweede Kamerfractie van de SP, in samenwerking met bijstandsgerechtigden en het Wetenschappelijk Bureau van de SP.

De vragenlijst is op twee verschillende manieren ingevuld: op papier en via het internet. Het overgrote deel van de bijstandsgerechtigden heeft het onderzoek via internet ingevuld. Het invullen van de vragenlijst duurt gemiddeld 15 minuten.

Het uiteindelijke onderzoek is onderverdeeld in 9 onderdelen en bestaat uit 40 vragen. Veel vragen zijn multiple choice, waar bij een aantal vragen meerdere antwoorden tegelijk kunnen worden gegeven. Daarnaast zijn er veel open vragen gesteld, zodat de respondenten ook hun verhaal kwijt kunnen.

Het onderzoek is op 4 april van start gegaan. Vanaf dat moment was het onderzoek ook in te vullen via de website van de SP. Op 5 Juli 2013 was de laatste dag dat het onderzoek kon worden ingevuld. Bijstandsgerechtigden hebben dus drie maanden aan het onderzoek kunnen deelnemen.

De verspreiding van de enquête

De enquête is via verschillende kanalen verspreid. Diverse SP-afdelingen hebben via lokale belangenorganisaties, middels persberichten en het actief opzoeken van bijstandsgerechtigden, de enquête onder de aandacht gebracht van zoveel mogelijk bijstandsgerechtigden. Voorts hebben landelijke belangenorganisaties zoals de vakbond, de Landelijke Cliëntenraad en de Bijstandsbond meegewerkt aan verspreiding van de enquête onder hun achterban. Toch blijkt het lastig om grote groepen bijstandsgerechtigden te bereiken. Immers, bijstand is een individueel recht en bestanden met persoonsgegevens van bijstandsgerechtigden zijn niet beschikbaar.

Respons

Het onderzoek is door 1716 mensen ingevuld. Momenteel zijn er 382.000 bijstandsgerechtigden.¹ Dat betekent dat de enquête is ingevuld door bijna 0,5 procent van alle bijstandsgerechtigden.

Van alle respondenten is 54 procent vrouw en 46 procent man. Dit komt geheel overeen met landelijke cijfers: 54 procent van het totaal aantal bijstandsgerechtigden is vrouw, 46 procent is man.²

Ook de samenstelling van het huishouden van de respondenten komt redelijk overeen met de landelijke cijfers van bijstandsgerechtigden. Het grootste deel van de respondenten is alleenstaand (57 procent), landelijk is dit 62 procent.³

Tabel 1: Hoe ziet de samenstelling van uw huishouden eruit?

	% respondenten	% bijstandsgerechtigden (CBS)
paar / samenwonend	24,00%	16,00%
alleenstaande ouder	19,00%	22,00%
alleenstaand	57,00%	62,00%
Totaal CBS	1716	365270

*dit getal is van december 2012 en wijkt af van het eerder genoemde getal van 382.000 dat van april 2013 is, een behoorlijke stijging dus in enkele maanden.

Slechts 5 procent van de respondenten is jonger dan 27 jaar. Van de ondervraagden is 47 procent tussen de 27 en 50 jaar en 48 procent is 50 jaar of ouder. Over de landelijke leeftijdsverdeling zijn geen cijfers van het CBS

De duur van de uitkering komt ook redelijk overeen met de landelijke cijfers.⁴ In dit onderzoek zitten meer mensen die minder dan 12 maanden een uitkering hebben.

Tabel 2: Hoe lang heeft u al recht op een bijstandsuitkering?

	percentage respondenten	percentage bijstandsgerechtigden (CBS)
Minder dan 12 maanden	26	20
12 maanden of langer	74	80
Totaal aantal CBS	1449	365270

*dit getal is van december 2012 en wijkt af van het eerder genoemde getal van 382.000 dat van april 2013 is, een behoorlijke stijging dus in enkele maanden.

De respondenten wonen door het hele land. Als je kijkt naar de verdeling over de twintig grootste steden komt dat redelijk overeen met het percentage inwoners ten opzichte van het totaal aantal inwoners (bijlage 1, vraag 5). Het percentage bijstandsgerechtigden zal uiteraard verschillen. Opvallend is het hoge percentage deelnemers in Groningen en vooral Zwolle. In deze plaatsen hebben de SP-afdelingen zelf behoorlijk actief bekendheid gegeven aan de enquête.

Wat betreft de onderzochte parameters is de onderzoeksgroep dus redelijk vergelijkbaar met de totale groep bijstandsgerechtigden in Nederland.

Analyse

Niet elke deelnemer heeft alle vragen van het onderzoek ingevuld of de gehele vragenlijst afgemaakt. Het aantal respondenten per vraag varieert dus nogal en loopt langzaam af. In de tabellen is daarom steeds per vraag het totaal aantal respondenten aangegeven. Naast de gesloten multiplechoicevragen waren er open vragen die door veel respondenten zijn ingevuld. Alle antwoorden zijn gelezen en leverden een veelheid aan verdere informatie op. Deze informatie is in de resultaten verwerkt. Een aantal opmerkingen is toegevoegd als citaat, om de deelnemers aan de enquête ook zoveel mogelijk zelf aan het woord te laten. Een compleet overzicht van alle resultaten is in tabellen weergegeven in bijlage 1.

Het onderzoek heeft een schat aan informatie opgeleverd die een leidraad kan zijn voor verbetering van de Wet Werk en Bijstand (WWB). Dit onderzoek geeft ook antwoord op de vraag hoe bijstandsgerechtigden aankijken tegen de huidige beleidsontwikkelingen en een eventuele stelselwijziging.

¹ <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/default.aspx?DM=SLNL&PA=37789ksz&D1=9-13&D2=%28I-16%29-I&VW=T>

² <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?DM=SLNL&PA=80724NED&D1=a&D2=a&D3=0&D4=0&D5=l&VW=T>

³ <http://statline.cbs>

⁴ <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/default.aspx?DM=SLNL&PA=37789ksz&D1=9-13&D2=%28I-16%29-I&VW=T>

1. DE BEELDVORMING

In dit hoofdstuk staat de beeldvorming over bijstandsgerechtigden centraal. Hoe wordt vanuit de samenleving en dienstverlenende instanties tegen mensen met een bijstandsuitkering aangekeken? Is er ook begrip voor bijstandsgerechtigden?

Overwegend negatieve reacties uit de samenleving

De reactie die bijstandsgerechtigden ontvangen vanuit de samenleving op het feit dat zij een bijstandsuitkering ontvangen zijn doorgaans negatief (42 procent) of neutraal (41 procent). Slechts een klein deel ontvangt positieve reacties (3 procent).

Tabel 3: Wat voor reacties ontvangt u doorgaans vanuit de samenleving op het feit dat u een bijstandsuitkering heeft?

	percentage
Negatief	42
Neutraal	41
Positief	3
weet niet, geen mening	14
Totaal aantal	1450

‘In mijn directie omgeving is het vooral neutraal, maar ik merk in de media en dergelijke dat er veel vooroordelen over zijn.’

‘Mensen vinden het vaak je eigen schuld als je een bijstandsuitkering hebt en denken dat je te lui bent om te werken.’

‘Mensen oordelen snel en denken dat je de hand ophoudt en niet wilt werken, maar hebben geen idee dat ik door ziekte een bijstandsuitkering heb. Maar vragen waarom je geen werk hebt doen ze niet, je wel veroordelen zonder te weten waarom.’

'Mensen doen niet afkeurend. Vinden het vaak knap hoe ermee rond te komen.'

In zijn algemeenheid heerst volgens de respondenten een negatief beeld over mensen die aanspraak moeten maken op een bijstandsuitkering. Volgens veel respondenten wordt er in zijn algemeenheid gedacht dat bijstandsgerechtigden niet willen werken (63 procent) en dat zij mensen zijn die profiteren van de samenleving (63 procent).

Tabel 4. Hoe wordt er volgens u in zijn algemeenheid gedacht over bijstandsgerechtigden?

	percentage
Mensen die niet willen werken	63
Mensen die profiteren van de samenleving	63
Mensen die afhankelijk zijn van een sociaal vangnet	28
Mensen met een belemmering die slechte toegang hebben tot de arbeidsmarkt	26
Mensen die tijdelijk werkloos zijn	13
Totaal aantal	1450

'Het is hoe jij jezelf presenteert naar anderen, de meesten zeggen tegen anderen dat zij tijdelijk werkloos zijn maar gauw weer een baan hebben. En dat doen zij uit schaamte en deze schaamte wordt veroorzaakt door het feit dat je tegenwoordig niet mag falen en als je faalt dan heb je het zelf gedaan.'

'Er wordt niet alleen gedacht dat wij niet willen werken en profiteren van de samenleving, maar ook dat wij ineens niet meer weten dat wij bij een sollicitatie ons netjes moeten kleden, douchen en voor de rest een dagritme moeten aanhouden. Alsof wij vanaf het moment dat wij een bijstandsuitkering ontvangen niet meer de basisdingen weten. Dit wordt vooral gezegd door sommige coaches tijdens al die trainingen die je krijgt. Dit is onbedoeld denigrerend en arrogant gedrag vanuit die mensen.'

Er is ook wel begrip. Vooral van mensen uit de directe omgeving. Ook vanwege de crisis komt er meer besef in de samenleving dat het iedereen kan overkomen.

'Tussen zwart en wit zit een hoop grijs. De instanties geven je vaak het gevoel een absolute uitvreter te zijn. Maar mensen uit de directe omgeving denken daar vaak wat genuanceerder over, gelukkig.'

'In deze tijd is het niet raar een bijstandsuitkering te hebben... door crisis en werkloosheid e.d., het kan nu echt iedereen overkomen.'

2. HET INKOMEN

De bijstandsuitkering wordt de komende twintig jaar elk jaar verlaagd. Is de bijstandsuitkering voldoende om van rond te komen? Kunnen bijstandsgerechtigden aanspraak maken op bijzondere bijstand, langdurigheidstoeslag of de voedselbank?

6 van de 10 respondenten kunnen niet rondkomen van de bijstandsuitkering

Het overgrote deel van de respondenten (62 procent) kan niet rondkomen van de uitkering. De bijstandsuitkering is onvoldoende om de vaste lasten van te kunnen betalen. Nog eens 33 procent van de respondenten zegt dat de uitkering op zich voldoende is om de vaste lasten te betalen, maar dat zij in de problemen komen als er onverwachte uitgaven komen.

Tabel 5: wat vindt u van de hoogte van de uitkering?

	percentage
die is onvoldoende om de vaste lasten van te betalen / van rond te komen	62
die is voldoende om de vaste lasten te betalen / van rond te komen, maar er mogen geen onverwachte uitgaven komen	33
die is voldoende om de vaste lasten van te betalen / van rond te komen	4
weet niet, geen mening	1
totaal	1390

Onvoldoende gebruik aanvullende inkomensondersteuning

Van de respondenten maakt 41 procent geen gebruik van aanvullende inkomensondersteuning zoals bijzondere bijstand, langdurigheidstoeslag of de voedselbank, nog eens 5 procent maakt slechts ten dele gebruik van de aanvullende inkomensondersteuning. Vierendertig procent zegt langdurigheidstoeslag te ontvangen, 20 procent bijzondere bijstand en 10 procent maakt gebruik van de voedselbank.

Bij “anders” (13 procent) noemen respondenten vooral de huur- en zorgtoeslag, de toeslag voor chronisch zieken en gehandicapten, het Participatiefonds, *foodsharing*, (renteloos) lenen bij familie of vrienden of ‘*de sok van mijn gepensioneerde vader*’.

‘Ik ontvang van lieve mensen om mij heen tweedehands kleding voor mijn dochter en als ik geluk heb zit er soms ook wat voor mij tussen, ook ontvang ik elke week groente en fruit en vlees, maar ik heb wel door dat ik wat dat betreft geluk heb! Ik ben bij een voedselbank geweest jaren terug, en toen ik 50 euro in de maand over had was ik zelfs blij met andijvie die bijvoorbeeld al half vergaan was, ik kon mijn dochter in ieder geval iets gezonds voorschotelen!’

‘Zolang ik nog een beetje kan eten, geef ik mijn plek aan de voedselbank weg aan een gezin met kinderen, als dit niet meer kan dan wil ik ook bij de voedselbank, ik twijfel steeds, ik vind het een drempel.’

‘Sinds kort heb ik mij aangemeld bij de Stichting Leergeld. Zodat mijn kinderen sociale activiteiten kunnen blijven doen.’

‘De armenzorg van de kerk moet steeds bijspringen of geld lenen.’

37 procent van de respondenten weet niet waar hij of zij recht op heeft

De redenen om geen gebruik te maken van de aanvullende inkomensondersteuning lopen sterk uiteen. Zo zegt bijna een op de drie respondenten (30 procent) dat de aanvraag is afgewezen of dat ze er geen recht (meer) op hebben. Bij een op de vijf (19 procent) van de respondenten heeft de gemeente de aanvullende inkomensondersteuning (gedeeltelijk) wegbezuinigd.

Ruim 37 procent van de respondenten weet niet waar hij of zij recht op heeft. Of men zegt niet op de hoogte te zijn van het bestaan van de inkomensondersteuning (10 procent) en/of men zegt niet te weten waar hij of zij allemaal recht op heeft (34 procent). Er zit veel overlap in deze antwoorden.

Tabel 6: Wat is de reden dat u geen gebruik maakt van (alle) aanvullende inkomensondersteuning?

	percentage
Ik weet niet waar ik allemaal recht op heb	34
de aanvraag is afgewezen / geen recht (meer) op	30
de gemeente heeft hierop bezuinigd	19
ik heb voldoende inkomen	16
ik weet niet dat het bestaat	10
de formulieren zijn te ingewikkeld	11
weet niet, geen mening	11
Totale aantal	640

'Er wordt niet aangegeven/mag niet aangegeven worden, door mijn bijstandsconsulent, wat er via de bijzondere bijstand verkregen kan worden... jammer. Dit is namelijk toch bedoeld voor armoedigen met een krap budget.'

'Ik heb wel recht op bepaalde zaken maar ik weet niet hoe ik er aanspraak op maak. Wanneer ik het vraag bij de gemeente word ik tegengewerkt en onjuist geïnformeerd of wordt het mondeling al geweigerd.'

'Ik heb ongeveer vanaf 2002 bijstand en heb vorig jaar 2012 voor het eerst langdurigheids-toeslag aangevraagd, volgens de site van het Rijk kon ik het met terugwerkende kracht krijgen. Maar volgens een medewerker kreeg ik dit niet omdat ik volgens hem gewerkt heb? Maar ik werkte maar deeltijd, 20 uur, en de rest werd aangevuld door de gemeente.'

1 op de 2 respondenten heeft schulden

Dat de bijstand geen luxe-voorziening is, blijkt ook uit het feit dat de helft van de respondenten (51 procent) schulden heeft opgebouwd in de loop der jaren.

Tabel 7: heeft u schulden opgebouwd in de loop der jaren?

	percentage
ja	51
nee	47
weet niet, geen mening	2
totaal	1390

De redenen van de schulden lopen uiteen: bijna de helft (48 procent) zegt dat de uitkering te laag is, 44 procent heeft te maken met scheiding, ziekte of andere persoonlijke omstandigheden en nog eens 33 procent geeft andere redenen aan, zoals onverwachte uitgaven voor de gemeentelijke belastingen, hogere huren, een eigen bijdrage voor ziektekosten, verslavingen, beslaglegging op de uitkering of het niet kunnen opvangen van uitgaven vanwege het ontbreken van een financiële buffer.

'Ik moet over 2012 mijn volledige eigen risico terugbetalen (220 euro). Ik heb dit geld niet, maar de gemeente weigert mij tegemoet te komen door middel van bijzondere bijstand. Ziek zijn is toch geen keuze? De volgende keer ga ik dus niet naar een ziekenhuis als ik door mijn huisarts wordt doorverwezen. Ik heb het geld er niet voor. Dat is toch idiotoot? Als m'n tv stuk is, dan kan ik wel bij de gemeente aankloppen, wat is nou belangrijker?'

'Bijzondere bijstand is door allerlei regeltjes nauwelijks te krijgen. Men vind dat je van een uitkering zou moeten kunnen reserveren. Maar als je reserveert heb je geen recht meer op kwijtschelding gemeentelijke belasting. Men verwacht dat kosten gerelateerd aan ziekte altijd vergoed worden door de zorgverzekering.'

Als de zorgverzekering het niet vergoedt neemt men aan dat het niet noodzakelijk is. Het ziekenhuis is niet op fietsafstand dus alleen met openbaar vervoer te bereiken. Dit brengt ook weer kosten met zich mee. Schoolkosten zijn niet aan te vullen met bijzondere bijstand omdat men vindt dat hier voorliggende voorzieningen voor zijn. Helaas zijn die niet toereikend. Kwijtschelding gemeentelijke belasting is geen kwijtschelding voor mogelijk als men geld opzij gezet heeft voor onvoorziene kosten. Men ziet het gespaarde geld voor onvoorziene kosten als spaarpotje voor gemeentelijke belastingen.'

Weinig steun gemeenten bij oplossen schulden

Opvallend is dat slechts een op de vijf respondenten aangeeft van de gemeente hulp te krijgen bij het oplossen van de schulden (19 procent). 74 procent krijgt geen hulp van de gemeente bij het oplossen van de schuldenproblematiek. Mensen hebben geen hulp aangevraagd, krijgen geen hulp of raken gefrustreerd van de slechte hulp die ze wel kunnen krijgen.

'Nadat ik me had aangemeld heb ik ruim 1 jaar moeten wachten voor ik iets van duidelijkheid kreeg. De schuldhulpverlening is dus nooit echt op gang gekomen. Later bleek dat ik nog meer in de problemen was gekomen omdat de schuldhulpverlening niet alle vaste lasten had betaald. Ik heb toen zelf alles stopgezet en probeer er nu zelf uit te komen.'

'De gemeente stuurt je door naar de kredietbank en verder wacht ik nu al anderhalf jaar.'

'Ik ben op 24 juli 2012 bij de gemeente binnen gestapt en heb me aangemeld bij de schuldhulpverlening, omdat ik mijn huis uit dreigde te moeten. Tot op heden wacht ik op een regeling. Het is uitsluitend dankzij goede vrienden hulp dat ik nog in mijn huis woon en dat ik mijn financiën nu, los van de oude schulden, op orde heb.'

3. DE ZOEKTOCHT NAAR WERK

In de Wet Werk en Bijstand is een plicht opgenomen voor bijstandsgerechtigden om te solliciteren. Zij moeten algemeen geaccepteerde arbeid aanvaarden. Dat is werk wat algemeen maatschappelijk aanvaard is. Ook moet een bijstandsgerechtigde meewerken aan zijn of haar re-integratie. De gemeente biedt ondersteuning bij de zoektocht naar werk. Hoe denken de bijstandsgerechtigden hierover?

85 procent van de respondenten wil graag werken

Het overgrote deel van de respondenten (85 procent) zegt graag te willen werken, 8 procent zegt niet te willen werken en 7 procent weet het niet.

76 procent van de respondenten zegt ook te kunnen werken, waarvan 30 procent zonder meer en 46 procent zegt daarbij wel belemmeringen te ervaren die maken dat hij of zij moeilijk aan het werk komt.

Tabel 8. Kunt u werken?

	percentage
ja	30
Ja, maar er zijn wel belemmeringen om aan het werk te komen	46
nee	23
Weet niet, geen mening	1
Totale aantal	1362

Belangrijkste belemmeringen zijn lichamelijke beperkingen, leeftijd en een verouderde opleiding

De belemmeringen die bijstandsgerechtigden hebben om aan het werk te komen zijn zeer divers. Iets meer dan de helft (55 procent) zegt een lichamelijke beperking te hebben die een belemmering vormt om direct weer aan het werk te kunnen.

42 procent zegt te oud te zijn om gemakkelijk in aanmerking te komen voor een baan. Een verouderde opleiding of geen relevante werkervaring maakt het voor 38 procent van de respondenten moeilijk om weer aan het werk te komen.

Tabel 9. Welke belemmeringen/beperkingen/drempels heeft u waardoor u moeilijk aan het werk komt.

	percentage
Ik heb een lichamelijke beperking	55
Ik ben te oud	42
Ik heb een verouderde opleiding/werkervaring	38
Ik heb een psychische beperking	32
Ik heb kinderen en wil het combineren	14
Ik ben mantelzorger. Heb zorgtaken	13
Ik heb een verstandelijke beperking	3
Totale aantal	623

‘Volgens de werkgevers ben ik te oud, zou ik te vaak ziek zijn, ben ik niet flexibel, wil ik niet meer leren, kan ik niet met de computer omgaan en nog meer van dit soort idiote vooroordelen.’

‘Ik heb een WSW-verklaring voor 20 uur, daar zit geen werkgever op te wachten, plus ik heb lichamelijke problemen, die zijn weerslag hebben op mijn mentale weerbaarheid.’

‘Er is weinig werk.’

Sociale dienst houdt weinig rekening met de beperkingen van bijstandsgerechtigden

Voor sociale diensten zijn de vele belemmeringen en beperkingen geen factor om rekening mee te houden bij de zoektocht naar werk. Slechts een op de drie respondenten (29 procent) zegt dat de gemeente rekening houdt met de belemmeringen en beperkingen. Volgens bijna de helft (47 procent) houdt de gemeente geen rekening met de beperkingen van de bijstandsgerechtigden.

‘Ik werk nu met een trajectbegeleider en die heeft er oog voor. Het is alleen altijd de vraag hoe lang de gemeente je met rust laat om iets op te bouwen.’

‘Ze weten dat ik weinig energie heb en maximaal 20 uur kan werken. Toch moest ik maar solliciteren voor de thuiszorg. Dat is voor mij onmogelijk, heb altijd zelf thuiszorg gehad.’

Tabel 10: ervaart u druk van de gemeente om te moeten solliciteren?

	percentage
ja	63
nee	32
weet niet, geen mening	5
Totale aantal	506

63 procent ervaart druk van de gemeente om te moeten solliciteren

Van de respondenten heeft 37 procent een sollicitatieplicht en 49 procent heeft dat niet; 14 procent weet het niet.

Van de 507 respondenten met sollicitatieplicht ervaart het overgrote deel (63 procent) druk van de gemeenten om te moeten solliciteren.

Een klein deel van de respondenten zegt het prettig te vinden dat er druk achter zit. Het overgrote deel wordt echter regelmatig geconfronteerd met de dreiging van een korting op de uitkering. Hulp bij het solliciteren of begeleiding en ondersteuning is echter niet aan elke consulent van de sociale dienst besteed.

'Ik moet 5 keer per week solliciteren en het interesseert hun niet waar en wanneer. Ik moet alle banen accepteren.'

'Toen ik verleden jaar een WWB moest aanvragen, moest ik zelfs een week lang de straten vegen. GEDWONGEN, anders zou ik geen geld ontvangen. Daar liep ik dan met mijn goede opleiding en jarenlange werkervaring. Ik denk niet, dat ik erg van nut was voor de gemeenschap. Ik had zelf allerlei voorstellen gedaan waarmee ik mezelf nuttig zou kunnen maken: ik zou in de zorg kunnen werken, administratief werk kunnen doen, projecten opstarten...'

'De gemeente IJsselstein dwingt bijstandgerechtigden om op banen te solliciteren die totaal niet aansluiten, en waarbij het op voorhand zeker is dat je niet wordt uitgenodigd voor een gesprek. Ik voel me nergens te goed voor en wil heel graag werken, ook beneden mijn niveau. Ik heb veel werkervaring en ben goed opgeleid, maar ook 45+ en werkgevers vinden mij meestal overgekwalificeerd. Maar de gemeente kijkt daar niet naar. Je moet op allerlei zinloze en niet-realistische functies solliciteren en er wordt op geen enkele manier maatwerk geleverd. Mensen worden verschrikkelijk onder druk gezet en voelen zich geïntimideerd.'

'Als je niet aan 5 sollicitaties komt dan wordt de helft van mijn bijstand ingehouden, bij de tweede keer ook en de derde keer krijg ik geen bijstand meer. Helaas solliciteer ik nu meerdere keren op 1 vacature, omdat er niks bij komt.'

De vraag hoe vaak ze moeten solliciteren is door 389 respondenten beantwoord: 41 procent zegt een keer per week, 34 procent 2 tot en met 4 keer, 25 procent 5 keer of meer.

Meer dan de helft van de respondenten grijpt alles aan om weer aan het werk te komen

56 procent van de respondenten zegt alles te willen aangrijpen om weer aan het werk te komen. Een kleiner percentage van deze respondenten (34 procent) stelt eisen aan een nieuwe baan (zie hoofdstuk 4).

De ondervraagde bijstandsgerechtigden solliciteren op vacatures (78 procent) en richten open sollicitaties (58 procent). De helft (52 procent) heeft zich ingeschreven bij een uitzendbureau. 34 procent is op een banenmarkt geweest. Bijstandsgerechtigden proberen verder (27 procent) werk te vinden via het eigen sociale netwerk, vacaturekranten, via internet of door zelf langs bedrijven te gaan.

Opvallend is dat bijna de helft (47 procent) van de respondenten zegt te zijn geweigerd bij uitzendbureaus. De redenen van weigering loopt uiteen: geen vacatures, vanwege leeftijd, vanwege lichamelijke beperkingen of verwezen naar de website van het uitzendbureau.

74 procent van de respondenten is ontevreden over de hulp die zij krijgen bij het solliciteren

De ondervraagde bijstandsgerechtigden zijn niet tevreden over de hulp van de gemeente bij de zoektocht naar een baan. Bijna drie kwart (74 procent) zegt onvoldoende hulp te krijgen van de gemeente. Slechts 12 procent van de respondenten vindt de hulp voldoende. De ervaringen van deze respondenten lopen zeer uiteen.

Tabel 11: krijgt u voldoende hulp van de gemeente bij uw zoektocht naar een baan?

	percentage
Ja	12
Nee	74
weet niet, geen mening	14
Totaal	483

‘Tot nu toe vind ik eerlijk gezegd dat hulp vanuit de gemeente miniem is. We hebben een sollicitatiecursus gehad, maar die was gericht op mensen van elk opleidingsniveau. Voor mij was die cursus veel te simpel. Voor de rest wordt de bijstandsgerechtigde geacht zelf te solliciteren. Er is wel een “werkgeversservicepunt”, dat bedoeld is om contacten te leggen met werkgevers en op die manier vacatures binnen te slepen. Daar heb ik in anderhalf jaar tijd één vacature van gekregen: vakkenvuller bij de lokale supermarkt. (Ik heb een universitaire opleiding...)’

‘Er zijn allerlei trajecten die systematisch door de gemeente zijn neergezet. Er wordt elke keer niet gekeken naar wat je bent en wat je kan, in het begin van het traject wel maar dan wordt er ineens gezegd dat dit niet haalbaar is en je moet kijken naar banen die zogenaamd wel haalbaar zijn en vanaf dat moment gaan ze je pushen en wordt men vaak

onaangenaam en ongeduldig. Alle initiatieven waar ik zelf mee kwam werden van de baan veveegd, omdat daar geen geld voor is, zeggen ze dan. Na elk traject voel je je alsof je bestraft bent omdat er op een manier met je om wordt gegaan dat jij degene bent die eigenlijk niet aan het werk wil terwijl de trajecten gewoon niet kloppen en geldverslinders zijn.'

'Ik heb een jobcoach die met mij (ons, haar cliënten) meezoekt en regelmatig vacatures/ sollicitaties doorstuurt.'

Weinig opleiding en scholing voor bijstandsgerechtigden

Om bijstandsgerechtigden verder te helpen op de arbeidsmarkt kan het volgen van een opleiding een belangrijk instrument zijn. Het overgrote deel van de respondenten (71 procent) krijgt geen opleiding of scholing aangeboden van de gemeente om aan het werk te komen.

Tabel 12. Krijgt u opleiding/scholing aangeboden van de gemeente om aan een baan te komen?

	percentage
Nee	71
Ja, sollicitatietraining	17
Ja, cursussen	6
Ja, een vakopleiding	5
Ja, startkwalificatie (MBO/HAVO/VWO)	3
Ja, taalles	2
Ja, een HBO of WO-opleiding	1
Weet niet, geen mening	5
Totale aantal	483

Re-integratiebureaus zijn weinig effectief

Een op de vijf respondenten (19 procent) krijgt hulp van een re-integratiebureau; 77 procent krijgt dat niet. Opvallend is dat een deel van de respondenten wordt begeleid door de re-integratie-afdeling van een sociale werkplaats.

De respondenten hebben geen hoge pet op van de begeleiding van de gemeente of een re-integratiebureau. Zes van de tien bijstandsgerechtigden denkt niet dat de ondersteuning van de gemeente of het re-integratiebureau helpt bij het vinden van regulier werk. 18 procent daarentegen denkt dat de hulp gunstig kan zijn bij het vinden van werk en 22 procent heeft daarover geen mening.

'Slecht, er waren wat gesprekjes gedurende een jaar. Het heeft ruim 4 duizend euro gekost, maar geen concrete baan of zelfs sollicitatiegesprek opgeleverd. Ik moest zelf de verslagen controleren op taal- en spelfouten, zo laag was de kwaliteit van die vrouw!'

'Het is net afgelopen. Ik heb de ombudsman ingeschakeld en die is er nu mee bezig. Wat een verschrikkelijke uitbuiting was dat.'

'Bij toegespitst maatwerk en training in bijv. telewerk zie ik meer mogelijkheden.'
'Soms heb je hulp nodig om ergens een begin te maken aan een nieuwe toekomst.'

'Het kan helpen om gebruik te maken van het netwerk van een bureau. Maar het beeld dat ik heb van deze bureaus is wel negatief. Ik heb verhalen gehoord van kennissen dat deze bureaus ook niet veel te bieden hebben. Vaak is het oude wijn in nieuwe zakken.'

'Er is nauwelijks werk te vinden in de regio waar ik woon wat past bij mijn parttime baan in het weekend. Ook al zouden er 20 re-integratiebureaus op de zaak zitten.'

4. DE EISEN AAN HET WERK

Er wordt veel gesproken over de eisen die bijstandsgerechtigden aan het werk stellen. Die eisen zouden veel te hoog zijn en bijstandsgerechtigden zouden kieskeurig zijn over het werk dat ze zouden willen doen.

Plezier en inkomen belangrijkste eisen aan het werk

Bijna drie kwart (72 procent) van de respondenten vindt het belangrijk om met een baan voldoende te kunnen verdienen. Andere belangrijke elementen bij het aanvaarden van werk is: het moet werk zijn waar men plezier in heeft (67 procent) en het moet uitzicht geven op een vaste baan (54 procent). Onregelmatige werktijden (25 procent) of geen zwaar of vuil werk (25 procent) zijn eisen die deze bijstandsgerechtigden minder belangrijk vinden.

Tabel 13: aan welke voorwaarden moet werk volgens u voldoen? N=472

	Totaal
ik moet voldoende kunnen verdienen	72
het moet werk zijn waar ik plezier in heb	67
het moet uitzicht hebben op een vaste baan	54
het moet werk zijn waar ik fit voor ben	49
het moet niet te ver weg zijn	44
het aantal werkuren moet passend zijn	43
het moet geen zwaar of vuil werk zijn	25
het moet niet onregelmatig werk zijn of in het weekend geen zwaar of vuil werk zijn	25
het moet niet 's ochtends vroeg of 's avonds laat zijn	16
anders	17
Totale aantal	472

Bij de sociale dienst is er weinig oog voor de wensen die bijstandsgerechtigden hebben voor een toekomstige baan. Meer dan de helft (55 procent) zegt dat er door de sociale dienst geen rekening wordt gehouden met de voorwaarden die zij stellen aan een baan. Veertien procent van de ondervraagden zegt dat dit wel het geval is.

‘Als ik de 2 dagen in de week werk niet had mogen accepteren, dan had ik nu al anderhalf jaar ongeschoold werk moeten doen. Op zich prima, maar zonder uitdaging en de hele dag hetzelfde doen was het persoonlijk nu slecht met mij gesteld.’

‘Je mag geen “passend” werk weigeren. Wat betekent dat je ALLES moet accepteren, tenzij je medisch gezien niet in staat bent het werk te doen.’

‘Ik moet alles aanpakken, maar ben wel afgekeurd voor wat zwaardere lichamelijke arbeid.’

4 op de 5 respondenten heeft nog nooit een baan geweigerd

Het overgrote deel van de respondenten (78 procent) heeft nog nooit een baan geweigerd die hen werd aangeboden. Een kleiner deel (22 procent) heeft dat wel gedaan, omdat de arbeid niet passend bleek of niet aansloot op de persoonlijke omstandigheden.

Tabel 14: heeft u weleens een baan geweigerd?

	percentage
ja	22
Nee	78
Totale aantal	472

‘Niet geweigerd, maar wel eerlijk geweest tijdens een verplicht sollicitatiegesprek voor werk wat absoluut niet bij mij past. Daar zit een werkgever ook niet op te wachten.’

‘Baan was buiten de stad. Had destijds jonge kinderen. Mijn kinderen zouden elke dag van 7 tot 7 in de opvang zitten. Je moet toch ook nog koken, douchen en kinderen horen op tijd in bed. Kinderen om 8 uur laten eten is ook niet normaal. Werd me niet in dank afgenomen en kreeg een waarschuwing, dat men zou korten. Voelde me echt slecht.’

‘Twee uur reizen heen en twee uur reizen terug voor een parttime baan van vier uur per dag vond ik echt niet kunnen.’

‘Ik was aangenomen als koerier en moest 150 pakjes per dag afleveren, ik werd helemaal gek van de hele dag stressen.’

5. DE TEGENPRESTATIE

In de Wet Werk en Bijstand is sinds 1 januari 2012 een verplichting tot een tegenprestatie opgenomen. De gemeente kan een bijstandsgerechtigde opdragen onbetaalde maatschappelijke werkzaamheden te verrichten, naast of in aanvulling op reguliere arbeid. Deze werkzaamheden mogen niet leiden tot verdringing. Dat betekent dat het niet ten koste mag gaan van bestaande banen of vakkrachten, wanneer de bijstandsgerechtigde deze werkzaamheden gaat verrichten.

4 op de 10 respondenten verricht een tegenprestatie

43 procent van de respondenten verricht een tegenprestatie voor de bijstandsuitkering.

Tabel 15: verricht u een tegenprestatie voor uw uitkering?

	percentage
ja	43
nee	52
weet niet	5
Totale aantal	1315

Vijftien procent van deze respondenten verricht de tegenprestatie in de zorg. Een kleiner deel werkt in de groenvoorziening (4 procent) of drinkt koffie met ouderen (4 procent).

85 procent van deze respondenten zegt andere werkzaamheden te verrichten, zoals kledinginzameling, schoonmaakklussen, vrijwilligerswerk, mantelzorg, zwerfvuil ruimen, receptionist of conciërge op een school.

'Vind het niet altijd leuk, maar door de steeds slechter wordende situatie in zorginstellingen is hulp broodnodig.'

'Ik vind het op zich niet erg maar ze gaan er steeds harder aan trekken. Ik moet 16 uur vrijwilligerswerk in de week doen. Daarnaast de zorg voor mijn kinderen en ik ben ook nog mantelzorger voor mijn moeder.'

'Ik sta nu 12 uur per week gratis te werken en ik vind dat niet kunnen. Daar komt bij dat ik moest werken als inpakker van kunstmest, heb daardoor behoorlijke last van mijn nek en schouders maar kan niet naar de dokter want ik kan de rekening dan niet betalen.'

'Zonde van mijn tijd. Van overheidswege kunnen ze beter de bedrijven motiveren door de belastingen te verlagen voor vaste medewerkers, zodat bedrijven eerder geneigd zijn mensen in vaste dienst te nemen, nu kom je niet meer vast aan de bak, en word je gebruikt als "oprotknecht".'

'Ik heb er geen problemen mee, echter 32 uur plus een verplichte cursusdag is te veel.'

'Ik vind het niet erg, maar ik hoop wel dat het draagvlak voor uitkeringen in de maatschappij toeneemt. Ik vind daarnaast dat een tegenprestatie niet mag worden misbruikt om overheidsbanen weg te bezuinigen.'

6. WERKEN MET BEHOUD VAN UITKERING

In de Wet Werk en Bijstand is het mogelijk om bijstandsgerechtigden vier jaar lang te laten werken met behoud van uitkering. De benaming voor dit type re-integratie verschilt per gemeente. Zo zijn er participatieplaatsen, brugbanen, leerwerkplekken et cetera.

1 op de 5 respondenten werkt met behoud van uitkering

21 procent van de respondenten werkt voor de uitkering. De meerderheid van de mensen die werken met behoud van uitkering (69 procent) 'verdient' hiermee de uitkering. Slechts 11 procent krijgt door de werkgever salaris uitbetaald. Nog eens 16 procent krijgt salaris van de werkgever en vult dit aan met een uitkering om op het sociaal minimum te komen.

Tabel 16: ontvangt u voor het werk wat u doet loon of uitkering?

	percentage
uitkering	69
loon	11
loon met aanvullende uitkering	16
Weet niet	4
Totale aantal	278

Van de respondenten die loon ontvangen van de werkgever krijgt 63 procent het wettelijk minimumloon, 30 procent krijgt dat niet.

Van de respondenten die loon met aanvullende uitkering ontvangen krijgt 51 procent het minimumloon, 40 procent krijgt dat niet.

1 op de 3 respondenten werkt al langer dan twee jaar met behoud van uitkering

Bijna een op de drie respondenten (31 procent) werkt al langer dan twee jaar met behoud van de uitkering. Zij blijven hiermee afhankelijk van de bijstandsuitkering en hebben geen mogelijkheid om door te stromen naar een reguliere baan.

Tabel 17: hoe lang werkt u al met behoud van uitkering?

	percentage
minder dan drie maanden	20
een half jaar	22
een jaar	13
anderhalf jaar	6
twee jaar	6
langer dan twee jaar	31
weet niet	2
totaal	278

Een aantal mensen geeft voorbeelden van het werk dat ze doen.

'Administratief en verkoop: advertenties op Marktplaats plaatsen, stickers uitdraaien, telefoon aannemen, klanten bedienen, de baas veel werk uit handen nemen, winkel en kantine schoonhouden en aanvullen.'

'Redactiewerkzaamheden en ik maak video-compilaties voor een bedrijf dat evenementen heeft gehad.'

'Kassa-medewerker bij biologische winkel.'

'Bij een sociale werkplaats heb ik een brugplek en je moet dan inpakwerk doen. Op tijd aanwezig zijn en geen reiskosten of andere vergoedingen. Ook moet ik per week 5 sollicitaties doen.'

'Ik geef af en toe colleges en zet me ook op andere manieren in. De functieomschrijving is "medewerker onderzoek en onderwijs", en het vakgebied zoogdierpaleontologie. Gedurende een jaar is mijn uitkering omgezet geweest in loon en had ik een dienstbetrekking met de genoemde omschrijving. Aangezien de universiteit verplicht was mij volgens een bepaalde schaal uit te betalen, was de uitkering goed voor drie dagen in de week. Ik deed echter ook het nodige thuis op de pc.'

Bij 55 procent lijkt sprake van verdringing

Opmerkelijk is dat meer dan de helft van de respondenten (55 procent) die werkt voor de

uitkering, werk verricht dat normaal gesproken door iemand in loondienst wordt gedaan. Vierendertig procent zegt dat het om additioneel werk gaat. Opvallend is dat er opnieuw veel reguliere werkzaamheden worden verricht door mensen die met behoud van een uitkering aan het werk zijn. Bijstandsgerechtigden werken in de groenvoorziening, in de huishoudelijke zorg bij de kinderopvang, als receptionist, in een restaurant en in de administratie en verkoop.

Tabel 18: doet u werk dat normaal gesproken door iemand in loondienst wordt verricht (zoals thuiszorg, postbezorger of groenvoorziening)?

	percentage
ja	55
nee	34
weet niet	11
Totale aantal	278

'Ik werk in de dagbesteding voor dementerenden.'

'Ik werk als huishoudelijke hulp bij de thuiszorg.'

'Ik ben tweemaal oproepkracht in de thuiszorg: huishoudelijke hulpverlening bij 2 verschillende thuiszorgorganisaties.'

'Ik werk vijf jaar in de thuiszorg en sinds kort met aanvulling van de sociale dienst, door bezuinigingen, en verdien 10.08 bruto per vier weken voor tien uur contract.'

'Ziekenhuis: patiëntenvervoer. En activiteitenbegeleidster met mensen met een verstandelijke beperking.'

'Ik ben nu verplicht in "Het Dorp" te "werken", tussen zwaar lichamelijke/geestelijk gehandicapten.'

'Ik ben postbezorgster bij post.nl, parttime.'

'Ik werk in de groenvoorziening, schoffelen, snoeien.'

Drie kwart heeft geen uitzicht op een betaalde baan met een vast contract

Drie kwart (76 procent) van de bijstandsgerechtigden die werkt met behoud van een uitkering zegt dat er geen uitzicht is op een betaalde baan met een vast contract. Voor slechts 10 procent van de respondenten is er de mogelijkheid om via het werken met behoud van uitkering uiteindelijk uitkeringsonafhankelijk te worden. Het streven van het werken met behoud van uitkering om mensen na zes maanden uit te laten stromen naar een baan op de reguliere arbeidsmarkt lijkt slechts incidenteel te worden behaald.

Tabel 19: heeft u uitzicht op op een betaalde baan met een vast contract?

	percentage
Ja	10
Nee	76
weet niet	14
Totale aantal	278

7. ANDERE UITKOMSTEN VAN HET ONDERZOEK

Aandacht voor chronisch zieken en gehandicapten

Veel respondenten van het onderzoek geven aan dat er geen of nauwelijks aandacht is voor chronisch zieken en gehandicapten met een bijstandsuitkering. De klachten spitzen zich toe op twee zaken. Allereerst is het vanwege de vaak zeer hoge ziektekosten onmogelijk om geen schulden op te bouwen als chronisch zieke of gehandicapte in de bijstand. Doordat er flink wordt bezuinigd door de rijksoverheid en door lokale gemeentebesturen worden specifieke regelingen voor deze groep ingetrokken. Dat treft hen financieel vrij hard.

Het andere betreft de strenge eisen van de bijstand, waar chronisch zieken en gehandicapten niet altijd aan kunnen voldoen. Het verrichten van vrijwilligerswerk of een tegenprestatie is in sommige situaties erg lastig. Omdat er door de sociale diensten niet altijd maatwerk wordt geleverd, worden chronisch zieken en gehandicapten geconfronteerd met onmogelijke eisen in het kader van re-integratie en de sollicitatieplicht. Dit maakt bijstandsgerechtigden soms zieker, in plaats van dat zij aan een eventueel herstel kunnen werken.

‘Waarom wordt er geen extra hulp geboden aan chronisch zieken met een uitkering?’

‘Dat door de vele extra kosten het bijna onmogelijk is om nog rond te komen. Door mijn ziektes heb ik hele hoge onkosten aan de zorg. Nu krijg ik ook nog eens de helft minder zorg. Voor de rest moet ik diensten-bonnen kopen van de gemeente à 15 euro per stuk, daarvoor komt er dan iemand van de sociale werkplaats het werk doen van de gezinshulp. Dit geld heb ik niet en de gemeente vult helemaal niets aan.’

‘Ik ben chronisch ziek en de voorlichting over waar je recht op hebt wordt je niet verteld.’

Behandel bijstandsgerechtigden met respect

Een groot deel van de opmerkingen gaat over de behandeling van bijstandsgerechtigden door de sociale dienst. Zelden staat de mens voorop en wordt het beste uit de bijstandsgerechtigde gehaald. De respondenten voelen zich niet serieus genomen en krijgen geen respect. Door alle onzekerheid en onduidelijke communicatie worden bijstandsgerechtigden niet geholpen, maar raken ze verder van huis.

'Er is geen hulp en begrip. De wasmachine kapot dan heb je pech, had je maar moeten sparen. Je moet in nette kleren solliciteren, maar ik kan geen kleren kopen.'

'Bijstandsgerechtigden moeten minder als criminelen behandeld worden. Er zijn mensen die overal misbruik van maken, maar dat is het doel niet. Het doel is mensen weer aan het werk/opleiding helpen door in te spelen op hun persoonlijke situatie.'

'Dat gemeentes macht uitoefenen over mensen die een uitkering ontvangen. Ze weten dat ze ons kunnen pakken met het korten op uitkeringen of het van ons afnemen en deze gemeente maakt daar ernstig gebruik van.'

'Ik voel me voornamelijk een nummer! Ik leef op het minimum, met een kind, kan nooit echt op vakantie, geen extraatjes, zonder hulp heb ik aan het einde van de maand niet te eten; en dat omdat ik ziek ben. Ziek van een ziekte die niet zichtbaar is! Opmerkingen als armoede bestaat in Nederland niet... daar kan ik heel boos om worden.'

Onrust over de bezuinigingen

Het regeerakkoord van het kabinet-Rutte-Asscher heeft nieuwe plannen voor de bijstand in petto. Deze plannen gaan gepaard met een bezuiniging van 525 miljoen. De voorgenomen plannen over de gezinsbijstand en de verplichte tegenprestatie voor iedere bijstandsgerechtigde, zijn onderwerp van gesprek onder bijstandsgerechtigden. Vooral de antipathie tegen het werken met behoud van uitkering klinkt in veel reacties van de respondenten door. Ook de aanscherping van het uitdelen van boetes en kortingen aan bijstandsgerechtigden zijn aanleiding om in verweer te komen bij de sociale dienst, met name door het indienen van bezwaarschriften en klachten. Bijstandsgerechtigden zien dat de duimschroeven aan alle kanten worden aangedraaid, terwijl er geen werk wordt gemaakt van het creëren van banen.

'Ik vind dat zij die van een bijstandsuitkering moeten rondkomen en niet meer kunnen werken door bijvoorbeeld ziekte beter ondersteund moeten worden. Wij hebben dubbele kosten maar worden ook dubbel gepakt. Dit vind ik niet kunnen. De bezuinigingen raken ons recht in ons hart en dat is een klap in je gezicht.'

'De meeste kwetsbare groepen mensen zoals ouderen, chronische zieken en gehandicapten zijn zwaar getroffen door de bezuinigingen van dit kabinet. Er was beloofd om de bijzondere bijstand ruimer te maken voor deze doelgroep, in onze gemeente is het niet het geval!'

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Bijstandsgerechtigden hebben in dit onderzoek hun stem laten horen over wat er anders kan en moet in de uitvoering van de Wet Werk en Bijstand.

De kloof tussen beleidsmakers, de politiek en bijstandsgerechtigden is groot en moet kleiner. Bijstandsgerechtigden moeten weer een stem krijgen. Met dit onderzoek heeft de SP de eerste stap willen zetten om bijstandsgerechtigden ook daadwerkelijk die stem te geven. Hieronder volgen de belangrijkste uitkomsten en aanbevelingen van het onderzoek 'De bijstandsgerechtigde aan het woord'.

DE OPVALLENDSTE UITKOMSTEN

Overwegend negatieve reacties uit de samenleving

De reacties die bijstandsgerechtigden ontvangen vanuit de samenleving op het feit dat zij een bijstandsuitkering ontvangen zijn doorgaans negatief (42 procent) of neutraal (41 procent). Slechts een klein deel ontvangt positieve reacties (3 procent). Volgens de respondenten wordt er in zijn algemeenheid gedacht dat zij niet willen werken (63 procent) en dat zij profiteren van de samenleving (63 procent). Een veel kleiner percentage heeft meer begrip voor mensen met een uitkering. Zeker mensen in de directe omgeving. De huidige crisis leidt ook tot meer begrip.

6 op de 10 respondenten kan niet rondkomen van de bijstandsuitkering

Het overgrote deel van de respondenten (62 procent) kan niet rondkomen van de uitkering. De bijstandsuitkering is onvoldoende om de vaste lasten van te kunnen betalen. Nog eens 33 procent van de respondenten zegt dat de uitkering op zich voldoende is om de vaste lasten te betalen, maar dat zij in de problemen komen als er onverwachte uitgaven komen. Slechts 4 procent vindt de uitkering voldoende.

Onvoldoende gebruik van inkomensondersteuning

Van de respondenten maakt 41 procent geen gebruik van inkomensondersteuning, nog eens 5 procent doet dat onvoldoende. De belangrijkste reden is dat mensen niet weten waar ze recht op hebben (37 procent). Bij 30 procent is de aanvraag afgewezen en 19 procent zegt dat de gemeente heeft bezuinigd op aanvullende inkomensondersteuning.

Meer dan de helft van de respondenten heeft schulden

Dat de bijstand geen luxe-voorziening is, blijkt ook uit het feit dat de helft van de respondenten (51 procent) schulden heeft opgebouwd in de loop der jaren. Bijna de helft van deze mensen geeft de lage uitkering aan als oorzaak van de schulden. Bijna drie kwart van de mensen met schulden krijgt geen hulp van de gemeente bij het oplossen van de schulden.

85 procent van de respondenten wil graag werken

Het overgrote deel van de respondenten (85 procent) zegt graag te willen werken. 76 procent van de respondenten zegt ook te kunnen werken; 30 procent zonder meer en 46 procent zegt daarbij wel belemmeringen te ervaren waardoor hij of zij moeilijk aan het werk komt. Dat betreft vooral lichamelijke beperkingen (55 procent), te oud zijn (42 procent) en een verouderde opleiding en werkervaring (38 procent). De gemeenten houden hier onvoldoende rekening mee, zegt 47 procent van de respondenten.

56 procent van de respondenten zegt alles te willen aangrijpen om weer aan het werk te komen

Zij solliciteren op vacatures, verrichten open sollicitaties en zijn ingeschreven bij een uitzendbureau. Zij proberen werk te vinden via het eigen sociale netwerk, vacaturekranten, via internet of door zelf langs bedrijven te gaan.

74 procent van de respondenten is ontevreden over de hulp die zij krijgen bij het solliciteren

De respondenten ervaren druk vanuit de gemeente om te moeten solliciteren maar zijn niet tevreden over de hulp van de gemeente bij de zoektocht naar een baan. Bijna drie kwart (74 procent) zegt onvoldoende hulp te krijgen van de gemeente.

Opleiding en scholing nauwelijks beschikbaar voor bijstandsgerechtigden

Om bijstandsgerechtigden verder te helpen op de arbeidsmarkt is het volgen van een opleiding een belangrijk instrument. Het overgrote deel van de respondenten (71 procent) krijgt geen opleiding of scholing aangeboden van de gemeente om aan het werk te komen. Zeventien procent krijgt een sollicitatietraining van de gemeente om te leren brieven schrijven en vacatures te zoeken. Een zeer klein percentage krijgt de mogelijkheid om een startkwalificatie te behalen (3 procent) of een vakopleiding te volgen (5 procent).

Re-integratiebureaus weinig effectief

Bij 19 procent van de respondenten wordt een re-integratiebureau ingeschakeld. De meeste respondenten (60 procent) denken niet dat de hulp van de gemeente of een re-integratiebureau helpt bij het vinden van een reguliere baan.

Inkomen, plezier en toekomstperspectief belangrijkste eisen aan het werk

Bijna drie kwart (72 procent) van de respondenten vindt het belangrijk dat ze met een baan voldoende kunnen verdienen. Dat, en plezier in het werk (67 procent), zijn de belangrijkste eisen die de respondenten aan een toekomstige baan stellen. Heel belangrijk

is ook dat het werk uitzicht geeft op een vaste baan (54 procent). De bijstandsgerechtigde moet er ook fit genoeg voor zijn (49 procent). Onregelmatige werktijden (25 procent) of dat het geen zwaar of vuil werk moet zijn (25 procent) zijn eisen die bijstandsgerechtigden minder belangrijk vinden.

78 procent van de respondenten heeft nog nooit een aangeboden baan geweigerd

Een kleiner deel (22 procent) heeft dat wel gedaan, omdat het werk niet passend bleek of niet aansloot op de persoonlijke omstandigheden.

4 op de 10 respondenten verricht een tegenprestatie

Bijna de helft van deze respondenten (43 procent) verricht een tegenprestatie voor de bijstandsuitkering. Vijftien procent van de respondenten verricht deze tegenprestatie in de zorg. Een kleiner deel werkt in de groenvoorziening (4 procent). Vijfentachtig procent van deze respondenten zegt andere werkzaamheden te verrichten: kledinginzameling, schoonmaakklussen, vrijwilligerswerk, mantelzorg, zwerfvuil ruimen, receptionist of conciërge op een school. Uit de reacties blijkt dat veel respondenten graag iets doen voor de samenleving, mits ze niet worden overvraagd en mits ze niet eigenlijk regulier werk aan het doen zijn.

21 procent van de respondenten werkt voor de uitkering, bij 55 procent hiervan lijkt hierbij sprake van verdringing

De meerderheid van de mensen die werken met behoud van uitkering (69 procent) ‘verdient’ hiermee de uitkering. Van de respondenten die loon ontvangen van de werkgever krijgt 63 procent het wettelijk minimumloon, 30 procent niet. Van de respondenten die loon met aanvullende uitkering ontvangen, ontvangt 51 procent het minimumloon en 40 procent niet. Meer dan de helft van de respondenten (55 procent) die werken voor de uitkering, verricht werk dat normaal gesproken door vakkrachten in loondienst wordt verricht.

1 op de 3 respondenten werkt al langer dan twee jaar met behoud van uitkering

Bijna een op de drie respondenten (31 procent) werkt al langer dan twee jaar met behoud van de uitkering. Zij blijven hiermee afhankelijk van de bijstandsuitkering en hebben geen mogelijkheid om door te stromen naar een reguliere baan.

Drie kwart heeft geen uitzicht op een betaalde baan met een vast contract

Drie kwart (76 procent) van de respondenten die werken met behoud van een uitkering zegt dat er geen uitzicht is op een betaalde baan met een vast contract. Slechts 10 procent van de respondenten meent door werken met behoud van uitkering uitzicht te hebben op reguliere arbeid en zo volledig uitkeringsonafhankelijk te worden.

Te weinig aandacht voor chronisch zieken en gehandicapten

Chronisch zieken en gehandicapten kampen met extra hoge uitgaven vanwege hun ziekte of handicap. Door de bezuinigingen zijn in veel gemeenten specifieke regelingen ingetrokken. Dat treft hen financieel vrij hard.

Het is voor chronisch zieken en gehandicapten vaak ook moeilijk aan de strenge regels van de bijstand te voldoen, zoals het verrichten van vrijwilligerswerk of een tegenprestatie.

Te weinig respect voor bijstandsgerechtigden

Veel opmerkingen worden gemaakt over de bejegening door de sociale diensten. Respondenten voelen zich niet serieus genomen en krijgen geen respect. Zelden staat de mens voorop.

DE AANBEVELINGEN

Aanbeveling 1: Behandel bijstandsgerechtigden met respect

Niet altijd staat de mens voorop en wordt het beste uit de bijstandsgerechtigde gehaald. Bijstandsgerechtigden voelen zich niet serieus genomen en krijgen geen respect. Door alle onzekerheid en onduidelijke communicatie worden bijstandsgerechtigden niet geholpen, maar raken ze verder van huis. Bijstandsgerechtigden zitten te wachten op betere communicatie, meer duidelijkheid en betere omgangsvormen in plaats van op de repressie en dreiging van kortingen op de uitkering. Een professionele en respectvolle houding van politici, beleidsmakers en sociale diensten is een eerste stap om de vaak onterecht negatieve beeldvorming over bijstandsgerechtigden te verbeteren.

Aanbeveling 2: Erken en ledig de financiële nood van bijstandsgerechtigden

De bijstandsuitkering is, zeker als je er lange tijd van moet rondkomen, onvoldoende om van rond te komen. Hierdoor zijn bijstandsgerechtigden aangewezen op inkomensaanvullende regelingen en toeslagen. Dat levert in de praktijk veel problemen en een hoop bureaucratie op. Naast beëindiging van de jaarlijkse korting op de bijstandsuitkering zal onderzocht moeten worden hoe inkomensondersteunende maatregelen en toeslagen vereenvoudigd kunnen worden. Teneinde niet-gebruik, bureaucratie en armoede en schulden te voorkomen. Ook moet werk gemaakt worden van een serieuze anti-armoedepolitiek. Een groot aantal bijstandsgerechtigden leeft in armoede en kan soms zelfs niet voorzien in eerste levensbehoeften. Een serieus anti-armoedebeleid in samenwerking met particuliere initiatieven zoals bijvoorbeeld de voedselbanken, Stichting Leergeld en Jeugdsportfonds en Cultuurfonds ontbreekt helaas in Nederland.

Aanbeveling 3: Verbeter de hulp van gemeenten bij de zoektocht naar een baan

Duidelijk is dat de begeleiding en ondersteuning van sociale diensten en re-integratiebureaus niet het gewenste resultaat opleveren. De menselijke maat wordt te vaak niet toegepast. Wetten en regels dwingen gemeenten voor het kiezen van de kortste weg in plaats van de beste weg naar een baan. Deskundige begeleiding ontbreekt. Er gaat te veel tijd zitten in nutteloze trajecten met als gevolg frustratie en verspilling van tijd en geld.

De financiële prikkel die nu geldt voor gemeenten om bijstandsgerechtigden zo snel mogelijk uit te laten stromen moet omgebouwd worden naar een prikkel voor duurzame uitstroom van bijstandsgerechtigden. Onderdeel hiervan is inzet op opleiding en scholing. De mogelijkheden tot het volgen van vakopleidingen, waarbij leren en werken worden gecombineerd, moeten worden uitgebreid. Werken moet lonend worden. Gemeenten zouden veel meer werk moeten maken van echt eerlijk werk met een eerlijk loon. Bijvoorbeeld via gemeentelijke leer-werkbedrijven.

Aanbeveling 4: Stel paal en perk aan werken met behoud van uitkering

In de huidige wet is het mogelijk dat mensen tot wel vier jaar met behoud van uitkering aan het werk worden gezet. Ook voor de tegenprestatie zijn de voorwaarden onduidelijk. Het ministerie spreekt van 'werkzaamheden voor een paar uur per dag of per week' en van 'werkzaamheden voor enkele weken of maanden, dus niet voor lange tijd'.⁵ Door deze vage termen is het voor veel gemeenten onduidelijk hoe lang, en onder welke voorwaarden, wat van bijstandsgerechtigden gevraagd mag worden. Vrijwilligerswerk moet je niet bij wet willen regelen en via de zogenoemde tegenprestatie willen afdwingen. De meeste mensen doen heel veel voor de maatschappij. Hierover worden en kunnen ook prima afspraken gemaakt worden tussen bijstandsgerechtigden en sociale diensten.

Aan werken met behoud van uitkering, een eufemisme voor verdringing van reguliere arbeid en vakkrachten, moet een einde gemaakt worden. Het is onacceptabel dat enerzijds mensen met een regulier contract ontslagen worden en anderzijds werklozen hetzelfde werk onder het minimumloon moeten verrichten. Niet alleen gaat dit ten koste van werkgelegenheid maar het leidt ook tot regelrechte armoede en uitsluiting. Een forse verbetering zou al zijn om uit te gaan van het principe dat tegenover werk gewoon loon betaald behoort te worden. Als vuistregel zou moeten gelden dat wanneer sprake is van training of opleiding voor de job, dit voor maximaal drie maanden met behoud van uitkering wordt toegestaan, mits er uitzicht bestaat op uitstroom naar regulier werk met een arbeidscontract. De termijn van drie maanden geeft zowel werkzoekende als werkgever voldoende tijd en ruimte om te beoordelen of de functie past bij werkzoekende en werkgever. Ook biedt deze termijn voldoende ruimte voor bijstandsgerechtigden om 'werkritme' op te doen.

Aanbeveling 5: Hanteer het wettelijk minimumloon en de cao-functielonen

Bij eerlijk werk hoort een eerlijk loon. Het is onverkoopbaar dat er bij bedrijven werkzaamheden worden gedaan waarvoor de ene werknemer een volwaardig salaris ontvangt en een andere werknemer niet. Het wettelijk minimumloon moet in ere worden hersteld, zodat iedere bijstandsgerechtigde of werknemer die werkzaamheden verricht volgens deze minimumnormen wordt beloond. Werk in de thuiszorg, bij de groenvoorziening of in de schoonmaak: het zijn eerbare beroepen waar een fatsoenlijk salaris conform cao-functieloon bij hoort. Door hiervan af te wijken middels inzet van bijstandsgerechtigden, ontstaat er verdringing van vakkrachten en een nieuwe onderklasse van werkende armen. Na opleiding tot vakkracht dienen bijstandsgerechtigden conform cao-functieloon met een regulier arbeidscontract uitbetaald te worden. Alleen op deze

wijze kunnen we loondumping en draaideur- werklozen voorkomen, die zodra werkgevers de eerlijke prijs moeten betalen, ingewisseld worden voor nieuwe werklozen.

Aanbeveling 6: Geef meer prioriteit aan oplossen sociale problemen

Zonder een goede thuisbasis, zonder oog voor financiële zorgen en schulden en zonder aandacht voor noodzakelijke zorg of psychische hulp, is het lastig om de bijstandsgerechtigden naar werk te begeleiden. Sociale begeleiding is daarom cruciaal, zodat financiële problemen, gezondheidsproblemen en verslavingen zoveel mogelijk worden voorkomen en genezen. Gemeenten moeten hier in samenwerking met maatschappelijk werk, sociaal raadslieden, de gezondheidszorg en effectieve gemeentelijke schuldhulpverlening meer op inzetten.

Aanbeveling 7: Erken chronisch zieken en gehandicapten

Bijna de helft van de bijstandsgerechtigden is chronisch ziek of gehandicapt. Zij hebben hierdoor hoge zorgkosten, nog lagere inkomsten en minder kansen om de inkomensituatie te verbeteren. Door onmogelijke eisen van sociale diensten worden chronisch zieken en gehandicapten verder in het nauw gedreven. Bijzondere aandacht en specifieke regelingen voor chronisch zieken en gehandicapten in de bijstand is daarom een must.

Aanbeveling 8: Stop met onnodig stoere taal

Het beeld dat bij de verhalen van veel bijstandsgerechtigden opdoemt is dat zij continu worden bedreigd met kortingen op de uitkering. Bij zogenaamd verkeerd gedrag van een bijstandsgerechtigde staat er al snel een medewerker van de sociale dienst klaar met een korting op de uitkering. Het beeld dat bijstandsgerechtigden profiteurs zijn, die onder druk moeten worden gezet, wordt door veel respondenten aangekaart. Sociale diensten stralen een en al wantrouwen uit naar uitkeringsgerechtigden. Uitkeringsgerechtigden voelen zich als oud vuil behandeld en worden soms zelfs geïntimideerd. Deze onheuse bejegening leidt ertoe dat er niet meer naar de persoonlijke omstandigheden van bijstandsgerechtigden wordt gekeken en dat enig protest van een bijstandsgerechtigde direct wordt bestraft met het intrekken of korten van de uitkering.

Aanbeveling 9: Straf de werkloosheid, niet de werklozen

Door de wetsvoorstellen van de kabinetten Rutte I en II zijn sociale diensten gesterkt in het idee dat repressie en het korten op uitkeringen helpt tegen werkloosheid. Het veelvuldig afnemen van (een deel van) de uitkering werkt juist averechts. Het helpt geen werkzoekende aan een baan, maar creëert juist grotere problemen, zoals schulden, uithuiszettingen en psychische problemen. Het is een doodlopende weg. Het onnodig dreigen met straffen van uitkeringsgerechtigden en het intrekken van de uitkeringen moet een halt worden toegeroepen. Het overgrote deel van de respondenten wil dolgraag werken, doet volop mee aan de samenleving en is beslist geen fraudeur. Stop ermee hen zo te behandelen.

Aanbeveling 10: Stop nieuwe bezuinigingen

Oude en nieuw aangekondigde bezuinigingen zorgen voor grote onrust onder bijstandsgerechtigden. Bijstandsgerechtigden hebben een stem en een duidelijke mening. Ze willen dolgraag werken, maar door de daling van de werkgelegenheid krijgen zij geen kansen. Zij zijn vooral geholpen met meer respect, betere begeleiding, een fatsoenlijke uitkering en eerlijk werk. Op nieuwe bezuinigingen en verdere aanscherping van de Wet Werk en Bijstand zitten ze niet te wachten. Wel op een luisterend oor, respect en zekerheid.

⁵ www.gemeenteloket.minszw.nl/bestanden/Losse-bestanden/Wat-gaat-er-veranderen-in-de-Wet-werk-en-bijstand

BIJLAGE: DE VRAGENLIJST EN DE ONDERZOEKSRESULTATEN IN TABELLEN

Deel 1. De basisgegevens

Vraag 1: Bent u een man of een vrouw?

	Totaal	
man	783	46%
vrouw	932	54%
Totaal	1715	100%

Vraag 2: Wat is uw leeftijd?

	Totaal	
ik ben jonger dan 27 jaar	83	5%
ik ben tussen 27 tot 50 jaar	801	47%
ik ben 50 jaar of ouder	831	48%
Totaal	1715	100%

Vraag 3: Hoe ziet de samenstelling van uw huishouden eruit?

	Totaal	
paar / samenwonend	411	24%
alleenstaande ouder	330	19%
alleenstaand	975	57%
Totaal	1716	100%

Vraag 4: Heeft u kinderen?

	Totaal	
nee	819	48%
ik heb 1 kind	324	19%
ik heb 2 kinderen	357	21%
ik heb 3 kinderen	148	8%
ik heb meer dan 3 kinderen	68	4%
Totaal	1716	100%

Vraag 5: In welke gemeente woont u?

Dit is een open vraag. Gekeken is naar de verdeling over de 20 grootste steden. Het percentage respondenten per stad is vergeleken met het percentage inwoners op het totaal aantal inwoners in Nederland.

	Enquete aantal	Enquete %	CBS mei 2013 %
Amsterdam	83	4,9	4,8
Rotterdam	81	4,7	3,7
Den Haag	87	5	3
Utrecht	35	2	1,9
Eindhoven	23	1,3	1,3
Tilburg	16	0,9	1,2
Groningen	42	2,5	1,2
Almere	10	0,6	1,2
Breda	22	1,3	1
Nijmegen	35	2	1
Enschede	24	1,4	0,9
Apeldoorn	14	0,8	0,9
Haarlem	15	0,9	0,9
Arnhem	15	0,9	0,9
Amersfoort	13	0,8	0,9
Zaanstad	14	0,8	0,9
Haarlemmermeer	8	0,5	0,8
Den Bosch	6	0,4	0,8
Zoetermeer	14	0,8	0,7
Zwolle	48	2,8	0,7
Totaal	1707		16792021

Deel 2: positie van bijstandsgerechtigden

Vraag 6: Hoe lang heeft u al recht op een bijstandsuitkering?

	Totaal	
minder dan 3 maanden	152	11%
3 tot 6 maanden	107	7%
6 tot 12 maanden	115	8%
12 tot 24 maanden	184	13%
meer dan 24 maanden	891	61%
Totaal	1449	100%

Vraag 7: Wat voor reacties ontvangt u doorgaans vanuit de samenleving op het feit dat u een bijstandsuitkering heeft?

	Totaal	
negatief	604	42%
neutraal	600	41%
positief	47	3%
weet niet, geen mening	199	14%
totaal	1450	100%

Bij vraag 7b hebben 880 personen een toelichting gegeven. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 1 over de positie van bijstandsgerechtigden.

Vraag 8: Hoe wordt er volgens u in zijn algemeenheid gedacht over bijstandsgerechtigden? (meer antwoorden mogelijk, N = 1450)

	Totaal	
mensen die tijdelijk werkloos zijn	184	13%
mensen die afhankelijk zijn van een sociaal vangnet	411	28%
mensen met een belemmering die slechte toegang hebben tot de arbeidsmarkt	382	26%
mensen die niet willen werken	910	63%
mensen die profiteren van de samenleving	915	63%
anders, namelijk...	91	6%
weet niet, geen mening	64	4%

Torvalds
vorcolo

Deel 3: inkomen

Vraag 9: wat vindt u van de hoogte van de uitkering?

	Totaal	
die is voldoende om de vaste lasten te betalen / van rond te komen	57	4%
die is voldoende om de vaste lasten te betalen / van rond te komen, maar er mogen geen onverwachte uitgaven komen	463	33%
die is onvoldoende om de vaste lasten van te betalen / van rond te komen	853	62%
weet niet, geen mening	17	1%
totaal	1390	100%

Vraag 10: Maakt u gebruik van aanvullende inkomensondersteuning, zoals bijzondere bijstand of voedselbank? Meer antwoorden mogelijk, N = 1390

	Totaal	
nee	564	41%
ja, ik ontvang bijzondere bijstand	277	20%
ja, ik ontvang langdurigheidstoeslag	479	34%
ja, ik ga naar de voedselbank	148	11%
ja, maar niet van alle inkomensondersteuning	76	5%
ja, anders, namelijk...	179	13%
weet niet, geen mening	35	3%

Vraag 10a: Wat is de reden dat u geen gebruik maakt van (alle) aanvullende inkomensondersteuning? Meer antwoorden mogelijk, N = 640

	Totaal	
de aanvraag is afgewezen / geen recht (meer) op	195	30%
de gemeente heeft hierop bezuinigd	119	19%
ik heb voldoende inkomen	103	16%
ik weet niet dat het bestaat	62	10%
ik weet niet waar ik allemaal recht op heb	217	34%
de formulieren zijn te ingewikkeld	72	11%
weet niet, geen mening	68	11%

Vraag 11: heeft u schulden opgebouwd in de loop der jaren?

	Totaal	
ja	706	51%
nee	655	47%
weet niet, geen mening	29	2%
totaal	1390	100%

Vraag 11a: Wat zijn hiervan de oorzaken? Meer antwoorden mogelijk, N =706

	Totaal	
mijn uitkering is te laag	339	48%
vanwege persoonlijke omstandigheden (bv. scheiding of ziekte)	311	44%
ik vind het moeilijk om met geld om te gaan	49	7%
anders, namelijk	230	33%
weet niet, geen mening	4	1%

Vraag 11b: wordt u door de gemeente geholpen om de schulden op te lossen? N=706

	Totaal	
ja	135	19%
nee	522	74%
weet niet, geen mening	49	7%
totaal	706	100%

Bij vraag 11b hebben 493 personen een toelichting gegeven. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 2 over het inkomen van bijstandsgerechtigden.

Deel 4: werk

Vraag 12: wilt u werken?

	Totaal	
ja	1158	85%
nee	115	8%
weet niet, geen mening	88	7%
totaal	1361	100%

Vraag 13: kunt u werken?

	Totaal	
ja	410	30%
ja, maar er zijn wel belemmeringen om aan het werk te komen	623	46%
nee	314	23%
weet niet, geen mening	15	1%
totaal	1362	100%

Vraag 13a: welke belemmeringen / beperkingen / drempels heeft u waardoor u moeilijk aan het werk komt? Meer antwoorden mogelijk, N=623

	Totaal	
ik heb een verstandelijke beperking	19	3%
ik heb een psychische beperking	198	32%
ik heb een lichamelijke beperking	344	55%
ik ben mantelzorger / heb zorgtaken	81	13%
ik heb kinderen en zoek werk waarbij ik dat kan combineren	86	14%
ik ben te oud	260	42%
ik heb verouderde opleiding / werkervaring	235	38%
anders, namelijk...	157	25%
weet niet, geen mening	2	0%

Vraag 13b: wordt er bij de zoektocht naar werk rekening gehouden met uw belemmeringen / beperkingen?

	Totaal	
ja	180	29%
nee	294	47%
weet niet, geen mening	149	24%
totaal	623	100%

Bij vraag 13b hebben 386 personen een toelichting gegeven. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 3 over de zoektocht naar werk.

Vraag 14: heeft u sollicitatieplicht?

	Totaal	
ja	507	37%
nee	668	49%
weet niet, geen mening	185	14%
totaal	1360	100%

Vraag 15: hoe vaak moet u solliciteren per week?

Dit is een open vraag. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 3 over de zoektocht naar werk.

Vraag 16: ervaart u druk van de gemeente om te moeten solliciteren?

	Totaal	
ja	317	63%
nee	163	32%
weet niet, geen mening	26	5%
totaal	506	100%

Bij vraag 16 hebben 341 personen een toelichting gegeven. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 3 over de zoektocht naar werk.

Vraag 17: hoe heeft u de afgelopen periode gesolliciteerd? N=507

	Totaal	
ik heb gesolliciteerd op vacatures	395	78%
ik heb open sollicitaties verricht	292	58%
ik heb me ingeschreven bij een uitzendbureau	262	52%
ik ben op een banenmarkt geweest	173	34%
anders, namelijk...	135	27%
weet niet, geen mening	20	4%

Bij vraag 17 hebben 179 personen een toelichting gegeven. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 3 over de zoektocht naar werk.

Vraag 18: bent u wel eens geweigerd bij een uitzendbureau?

	Totaal	
ja	240	47%
nee	226	45%
weet niet, geen mening	41	8%
totaal	507	100%

Vraag 18a: waarom denkt u dat u geweigerd werd bij het uitzendbureau?

Dit is een open vraag. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 3 over de zoektocht naar werk.

Vraag 19: wilt u alles aangrijpen om weer aan het werk te komen?

	Totaal	
ja	286	56%
nee	173	34%
weet niet, geen mening	48	10%
totaal	507	100%

Vraag 20: hoeveel trajecten heeft u al doorlopen zonder aan een betaalde baan te komen?

Dit is een open vraag. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 3 over de zoektocht naar werk.

Deel 5: ondersteuning bij zoektocht naar werk**Vraag 21: krijgt u voldoende hulp van de gemeente bij uw zoektocht naar een baan?**

	Totaal	
ja	59	12%
nee	357	74%
weet niet, geen mening	67	14%
totaal	483	100%

Vraag 22: kunt u toelichten wat uw ervaringen zijn met de hulp van de gemeente bij het zoeken naar werk?

Dit is een open vraag. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 3 over de zoektocht naar werk.

Vraag 23: krijgt u opleiding / scholing aangeboden van de gemeente om aan een baan te komen? Meer antwoorden mogelijk, N=483

	Totaal	
ja, taalles	8	2%
ja, sollicitatietraining	81	17%
ja, cursussen	31	6%
ja, startkwalificatie (MBO/HAVO/VWO)	15	3%
ja, een HBO of WO opleiding	5	1%
ja, een vakopleiding	23	5%
nee	342	71%
weet niet, geen mening	23	5%

Vraag 24: heeft u ondersteuning van een reïntegratiebureau bij uw zoektocht naar een baan?

	Totaal	
ja, bij	89	19%
nee	370	77%
weet niet, geen mening	21	4%
totaal	480	100%

Vraag 25: kunt u toelichten wat uw ervaringen zijn met dit reïntegratiebureau? Bent u tevreden over het contact en de begeleiding?

Dit is een open vraag. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 3 over de zoektocht naar werk.

Vraag 26: denkt u dat de ondersteuning van de gemeente of het reïntegratiebureau helpen bij het vinden van regulier werk?

	Totaal	
ja, want	85	18%
nee, want	290	60%
weet niet, geen mening	106	22%
totaal	481	100%

Bij vraag 26 hebben 345 personen een toelichting gegeven. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 3 over de zoektocht naar werk.

Deel 6: eisen aan het werk

Vraag 27: aan welke voorwaarden moet werk volgens u voldoen? Meer antwoorden mogelijk, N=472

	Totaal	
ik moet voldoende kunnen verdienen	339	72%
het moet werk zijn waar ik fit voor ben	232	49%
het moet werk zijn waar ik plezier in heb	314	67%
het moet geen zwaar of vuil werk zijn	117	25%
het moet uitzicht hebben op een vaste baan	255	54%
het aantal werkuren moet passend zijn	203	43%
het moet niet te ver weg zijn	209	44%
het moet niet 's ochtends vroeg of 's avonds laat zijn	77	16%
het moet niet onregelmatig werk zijn of in het weekend	119	25%
anders	79	17%

Vraag 28: word er door de sociale dienst rekening gehouden met de voorwaarden die u stelt aan het werk?

	Totaal	
ja, want	65	14%
nee, want	261	55%
weet niet, geen mening	146	31%
totaal	472	100%

Bij vraag 28 hebben 288 personen een toelichting gegeven. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 4 over de eisen aan het werk.

Vraag 29: heeft u weleens een baan geweigerd?

	Totaal	
ja, want	103	22%
nee	369	78%
totaal	472	100%

Bij vraag 29 hebben 100 personen een toelichting gegeven. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 4 over de eisen aan het werk.

Deel 7: tegenprestatie

Vraag 30: verricht u een tegenprestatie voor uw uitkering?

	Totaal	
ja	561	43%
nee	685	52%
weet niet	69	5%
totaal	1315	100%

Vraag 31: Wat voor een tegenprestatie verricht u voor uw uitkering? Meer antwoorden mogelijk, N=561

	Totaal	
ik verleen zorg	82	15%
ik moet sneeuwruimen	8	1%
ik werk in de groenvoorziening	25	4%
ik drink koffie met ouderen	22	4%
anders, namelijk	476	85%

Bij vraag 31 hebben 476 personen een toelichting gegeven. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 5 over de tegenprestatie.

Vraag 32: wat vind u van deze tegenprestatie?

Dit is een open vraag. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 5 over de tegenprestatie.

Deel 8: werken met behoud van uitkering

Vraag 33: werkt u met behoud van uitkering?

	Totaal	
ja	278	21%
nee	970	74%
weet niet	56	5%
totaal	1304	100%

Vraag 34: ontvangt u voor het werk wat u doet loon of uitkering?

	Totaal	
loon	30	11%
uitkering	192	69%
loon met aanvullende uitkering	45	16%
weet niet	11	4%
totaal	278	100%

Vraag 35: als u loon ontvangt, verdient u dan het wettelijk minimumloon (€ 1456,20 bruto per maand of € 8,40 per uur)?

	Totaal	
ja	19	63%
nee	9	30%
weet niet	2	7%
totaal	30	100%

Vraag 35: als u loon met aanvullende uitkering ontvangt, verdient u dan het wettelijk

minimumloon (€ 1456,20 bruto per maand of € 8,40 per uur)?

	Totaal	
ja	23	51%
nee	18	40%
weet niet	4	9%
totaal	45	100%

Vraag 36: hoe lang werkt u al met behoud van uitkering?

	Totaal	
minder dan drie maanden	56	20%
een half jaar	60	22%
een jaar	35	13%
anderhalf jaar	18	6%
twee jaar	18	6%
langer dan twee jaar	86	31%
weet niet	5	2%
totaal	278	100%

Vraag 37: wat voor een werk doet u precies (functie)?

Dit is een open vraag. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 6 over werken met behoud van uitkering.

Vraag 38: doet u werk dat normaal gesproken door iemand in loondienst wordt verricht (zoals thuiszorg, postbezorger of groenvoorziening)?

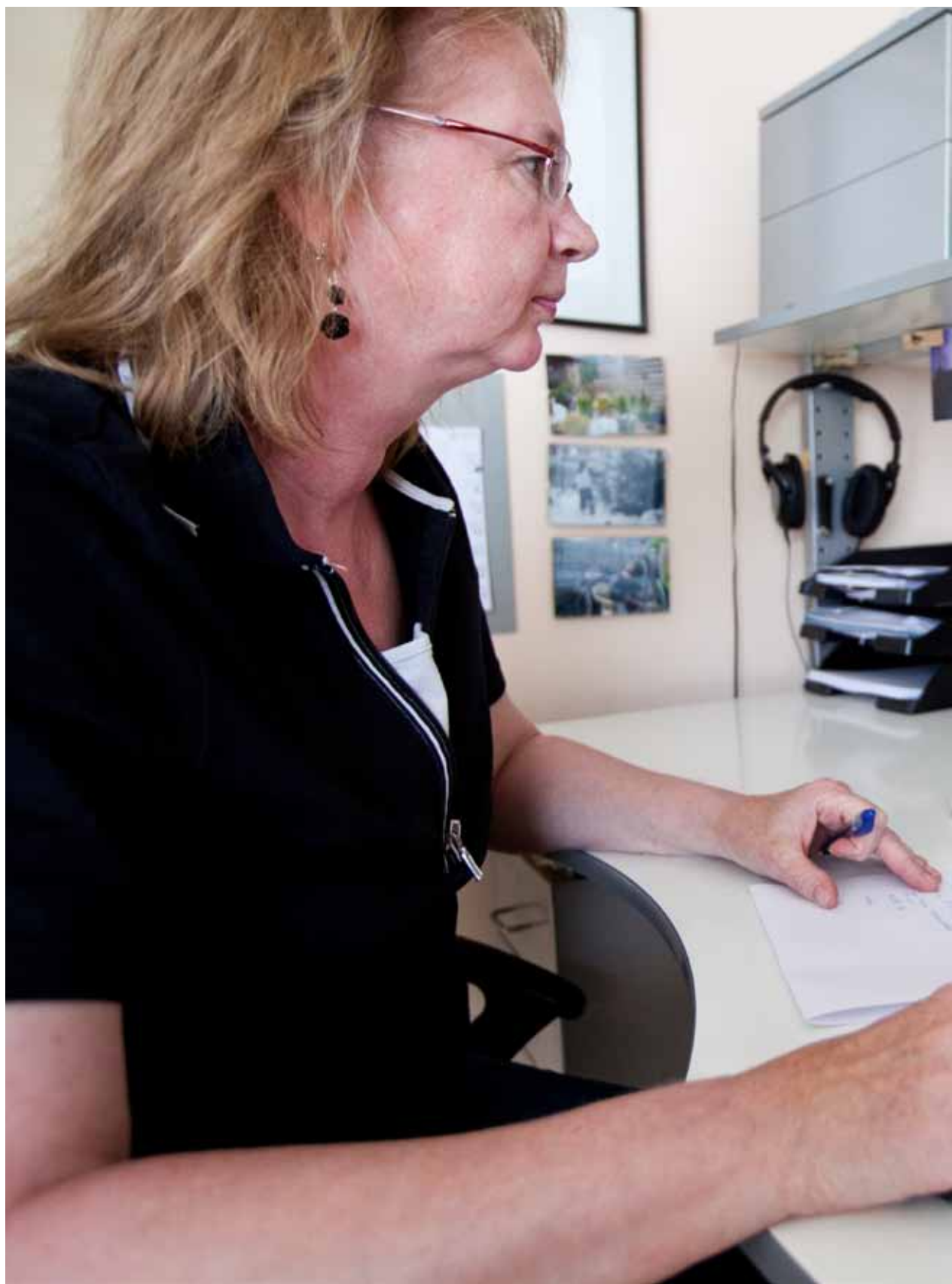
	Totaal	
ja	152	55%
nee	94	34%
weet niet	32	11%
totaal	278	100%

Vraag 39: heeft u uitzicht op op een betaalde baan met een vast contract?

	Totaal	
ja	28	10%
nee	211	76%
weet niet	39	14%
totaal	278	100%

Deel 9: wat u nog mist**Vraag 40: wilt u iets toevoegen, dat niet aan de orde is gekomen in het onderzoek?**

740 bijstandsgerechtigden hebben hier opmerkingen gemaakt en suggesties gegeven over onderwerpen die nog niet in het onderzoek aan de orde waren gekomen. De antwoorden zijn verwerkt in hoofdstuk 7: andere uitkomsten van het onderzoek.

SP. ONDERZOEK

DE BIJSTANDSGERECHTIGDE AAN HET WOORD

De afgelopen jaren zijn nogal wat wijzigingen aangebracht in de bijstandswet. De Wet Werk en Bijstand wordt steeds strenger, de uitkeringen worden verlaagd. Vanuit de gedachte dat dit ten goede zal komen aan het werk en inkomen van werklozen in de bijstand.

De SP krijgt veel klachten en opmerkingen binnen van bijstandsgerechtigden over de werking van de Wet Werk en Bijstand. Zij hebben moeite met de ingewikkelde regels en procedures en vinden dat de re-integratie tekort schiet. Voor de SP aanleiding om bijstandsgerechtigden aan het woord te laten. Over de Wet Werk en Bijstand, de beeldvorming en oplossingen voor ervaren problemen.

Ruim 1700 bijstandsgerechtigden hebben aan het onderzoek meegewerkt. Het onderzoek heeft een schat aan informatie opgeleverd waar politici, beleidsmakers en gemeenten samen met bijstandsgerechtigden hun voordeel mee zouden kunnen doen.